

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
EKONOMIKOS POLITIKOS GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL ELEKTROS ENERGETIKOS ĮSTATYMO NR. VIII-1881 2, 7, 9, 35, 38, 40, 41, 42, 43, 44,
46, 49, 51, 52, 59, 60, 61, 67 IR 68 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO (TAP-
19-1938) (19-13226(2))**

2019-12-04 Nr. NV-3418

Vilnius

Projekto rengėjas: Energetikos ministerija.

Projekto tikslas: projektu siekiama įvykdyti ES direktyvinius ir regioninius (BEMIP) įsipareigojimus – palaipsniui atsisakyti elektros energijos kainų reguliavimo buitiniams vartotojams. Taip pat siekiama sudaryti sąlygas, reikalingas bendros elektros energijos vartojimo duomenų kaupimo ir apsisiekimo jais platformos (angl. Data Hub) diegimui užtikrinti.

Dabartinė situacija:

Siekis liberalizuoti elektros energijos tiekimo rinką ir atsisakyti elektros energijos kainų reguliavimo buitiniams vartotojams numatytas 2009 m. liepos 13 d. priimtoje Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2009/72/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinančioje Direktyvą 2003/54/EB (toliau – Direktyva 2009/72), kur įtvirtintas įpareigojimas valstybėms narėms imtis tinkamų veiksmų siekiant užtikrinti veiksmingą tiekėjų konkurenciją ir rinkos veikimu pagrįstas tiekimo kainas. Iš Direktyvos 2009/72 nuostatų matyti, kad vartotojams tiekiamos elektros energijos kaina turi būti konkurencijos tarp tiekėjų rezultatas, todėl reguliavimo priemonių mažmeninėje elektros energijos tiekimo rinkoje panaikinimas yra būtinas siekiant tinkamai įgyvendinti ES energetikos politikos tikslus.

Taip pat, Lietuva kartu su Europos Komisija, Danija, Vokietija, Estija, Latvija, Estija, Lenkija, Suomija ir Švedija yra sutarusios dėl Baltijos energijos rinkos jungčių plano (Baltic Energy Market Interconnection Plan (toliau – BEMIP)). Vienas iš BEMIP tikslų yra konkurencingos Baltijos šalių elektros energijos rinkos vystymas ir integracija į Europos Sąjungos rinką, o BEMIP veiksmų plane įtvirtinta, kad palaipsniui turi būti panaikintas nacionalinis kainų reguliavimas namų ūkiams.

Esamas teisinis reguliavimas neužtikrina tinkamų sąlygų elektros energijos tiekimo paslaugų rinkos vystymuisi. Nepriklausomi tiekėjai neturi pakankamai paskatų aktyviai siūlyti visapusiškai lanksčią ir vartojimą atitinkančią kainodarą, todėl buitiniai vartotojai iš esmės neturi galimybių rinktis jų poreikius atitinkančių elektros energijos vartojimo planų. Todėl šiuo metu daugumai buitinių elektros energijos vartotojų elektros energija yra tiekama visuomeninio tiekimo pagrindais už reguliuojamą kainą ir vos kelios dešimtys buitinių vartotojų yra pasirinkę nepriklausomus tiekėjus ir atsisakę visuomeninio tiekėjo paslaugų.

Esant reguliuojamoms elektros energijos tiekimo kainoms pasiūlyti visapusiškai lanksčią ir vartojimą atitinkančią kainodarą nėra galimybės, o atsisakius visuomeninio tiekimo elektros energijos tiekimo rinkoje vartotojams galėtų būti pasiūlyti įvairūs elektros energijos vartojimo planai, kurie įgalintų vartotojus pasirinkti iš keleto alternatyvių pasiūlymų. Taip pat, elektros energijos mažmeninės namų ūkio rinkos liberalizavimas ir galimybė rinktis iš skirtingų elektros energijos kainodaros planų ir tiekėjų yra būtina sąlyga reaguojant į vykstančius technologinius pokyčius, kurie suteiks galimybes vartotojams dar efektyviau įvertinti savo poreikius ir atitinkamai planuoti elektros energijos vartojimą.

Atsižvelgiant į tai, įstatymo projekte numatoma, kad vartotojams skirtingais etapais (paskutinis – 2023 m. sausio 1 d.) pasibaigs visuomeninis elektros energijos tiekimas, taip vartotojai turės pasirinkti nepriklausomus elektros energijos tiekėjus ir sudaryti su jais elektros energijos tiekimo sutartis už konkurencingą nereguliuojamą kainą. Vartotojui, nesudariusiam su nepriklausomu tiekėju sutarties, elektros energijos tiekimas bus užtikrinamas garantiniu tiekimu. Garantinio tiekimo kaina bus apskaičiuojama vidutinę elektros biržos kainą padauginus iš koeficiento 1.25.

Siekiant apsaugoti pažeidžiamus elektros energijos vartotojus, projektu taip pat siūloma nustatyti, kad pažeidžiamiesiems vartotojams, nepasirinkusiems nepriklausomo tiekėjo, bus taikoma

atskira elektros energijos garantinio tiekimo kaina, kurią nustatys Valstybinė energetikos reguliavimo taryba.

Pastebėtina, kad kitose ES šalyse narėse, pvz., Estijoje, elektros energijos tiekimo rinka visiškai liberalizuota 2013 metais, Latvijoje 2015 metais, Švedijoje 1996 metais, Suomijoje 1997 metais.

Projektu taip pat siekiama sudaryti teisinės prielaidas, leisiančias sukurti bazinę duomenų talpinimo ir mainų platformą, kuri užtikrins tolimesnę rinkos plėtrą ir sukurs rinkos modelio, orientuoto į tiekėją (angl. *supplier centric model*) ir vartotoją, koncepciją ir prielaidas jį naudoti. Kartu bus nustatytos standartizuotų procesų gairės, skirtos užtikrinti Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos įgyvendinimo priemonių plano 8.1.4.6 papunktyje numatytos išplėstinės duomenų talpinimo ir apsikeitimo jais platformos (angl. *Data Hub*) (nuo 2023 metų) projekto sėkmingą ir efektyvų įgyvendinimą Lietuvoje. Duomenų talpinimo ir mainų platforma yra priemonė, kuri įgalina keisti rinkos modelį ir su tuo susijusius procesus ir pereiti prie rinkos modelio, orientuoto į tiekėją ir įgalinančio vartotoją. Esant tokiam rinkos modeliui vartotojas rinkos klausimais kontaktuoja tik su tiekėju, jam nebereikia kreiptis į skirstomųjų tinklų operatorių dėl tiekėjo keitimo, sutarčių sudarymo ir sąskaitybos klausimų. Siekiant pereiti prie nurodyto rinkos modelio būtina standartizuoti pagrindinius rinkos procesus, aiškiai identifikuojant roles bei atsakomybes jame. Tam, kad procesai būtų efektyvūs ir kurtų vertę rinkos dalyviams, reikia užtikrinti, kad duomenų mainų modelis būtų tvarus, saugus, lengvai pritaikomas ir užtikrinantis duomenų kokybę.

Projekto esmė: diegti laisvosios rinkos principus elektros energetikos sektoriuje ir užtikrinti mažmeninės elektros energijos tiekimo namų ūkiams rinkos liberalizavimą:

- reglamentuoti visuomeninio elektros energijos tiekimo nutraukimą;
- reglamentuoti reguliuojamos mažmeninės elektros tiekimo rinkos keitimą į atvirą, rinkos konkurencija grįstą rinką;
- nustatyti garantinio elektros energijos tiekimo sąlygas ir atsakomybę;
- nustatyti visuomeninio elektros energijos tiekimo pažeidžiamiesiems vartotojams sąlygas ir atsakomybę;
- sudaryti teisinės prielaidas, leisiančias iki 2023 m. sukurti bazinę duomenų talpinimo ir mainų platformą (Data Hub).

Atitiktis Vyriausybės programai: projektas tiesiogiai prisideda prie Vyriausybės programos įgyvendinimo plano 4.1. krypties „Inovatyvios ekonomikos ir išmaniosios energetikos plėtra“ ir 4.2.10. darbo „Su energetikos sistema susijusių ekonominių veiklų plėtra ir verslo sąlygų gerinimas“ įgyvendinimo.

Derinimas: įstatymo projektas buvo derintas su visomis suinteresuotomis institucijomis keletą kartų, oficialiai ir darbo tvarka, taip pat nesuderintoms pastaboms buvo rengiami tarpinstituciniai susitikimai 2019 m. rugsėjo 10 d. ir 2019 m. spalio 9 d. Nesuderintų institucijų pastabų nėra.

Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupė turėjo teisės technikos ir kitokio pobūdžio pastabų, į kurias siūlytina atsižvelgti.

Dalykinio vertinimo išvada:

Siūlytina nutarimo projektą svarstyti tarpinstituciniame pasitarime. Siūlytina rengėjams pasitarimo metu aiškiai pristatyti galimas reglamentavimo įgyvendinimo rizikas ir numatomas priemones rizikoms valdyti.